

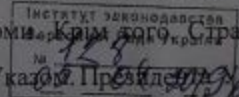
До спеціалізованої вченої ради Д 26.867.01
Інституту законодавства
Верховної Ради України
04053 м.Київ, проулок Несторівський 4

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора юридичних наук, доцента Щербанюк
Оксани Володимирівни на дисертацію Ольшанецького Ігора
Володимировича на тему «Конституційно-правові засади інституту
ювенальної прокуратури в Україні», поданої на здобуття наукового
ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.02 –
«Конституційне право; муніципальне право» (081 - Право)

Дисертаційне дослідження Ігора Володимировича Ольшанецького на
тему «Конституційно-правові засади інституту ювенальної прокуратури в
Україні» присвячене проблемам, актуальним як з точки зору конституційно-
правової теорії, так і практики утвердження правової держави. По-перше, в
Україні створено систему спеціальних органів, служб та установ, які
використовуючи засоби правового, педагогічного, психологічного та
соціального впливу, здійснюють забезпечення та захист прав дитини. Разом з
тим, існують проблеми в організації, відсутність чітко визначених
повноважень та відповідної взаємодії між такими державними інституціями,
що негативно позначається на ефективності забезпечення прав дітей, що
перебувають у конфлікті із законом.

По-друге, у цих умовах важливого значення набуває процес
формування сучасної системи ювенальної юстиції, що відбувається в
контексті виконання Україною міжнародних зобов'язань перед Радою
Європи щодо проведення судово-правової реформи. Крім того, Стратегією
сталого розвитку «Україна – 2020», схваленою Указом Президента України
від 12 січня 2015 року, судову реформу було визначено як першочергову, що
робить актуальним дане дослідження. По-третє, зазнали суттєвої

трансформації у напрямку звуження конституційні функції щодо представництва інтересів громадян (неповнолітніх) в суді, а також нагляду за додержанням і застосуванням законів. Фактично з цього часу, розпочався новітній етап конституційного реформування системи органів прокуратури України. І разом з тим, гостро постала проблема реалізації прокуратурою традиційно притаманного їй та надто важливого для суспільства напряму діяльності щодо захисту прав дітей, які вступили в конфлікт із законом або перебувають у складних життєвих обставинах.

Автор цілком вірно звернув увагу на те, що «конституційно-правові засади інституту ювенальної прокуратури не були предметом комплексних досліджень у вітчизняній правовій науці. Таким чином, відсутність спеціальних теоретичних розробок із зазначеної проблематики свідчить про актуальність та своєчасність цього дослідження» (с. 13).

Про актуальність дисертаційного дослідження І.В. Ольшанецького свідчить і те, що воно виконано в рамках наукового дослідження Інституту законодавства Верховної Ради України: «Організація моніторингу ефективності чинного законодавства та прогнозування наслідків його застосування» (Державний реєстраційний № 0104У0066941. За своїм змістом і спрямованістю тему дисертації пов'язано з реалізацією положень Конституції України, Загальнодержавної програми «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини» на період до 2016 року», затвердженої Законом України 05.03.2009 року та Концепції Державної соціальної програми «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини» на період до 2021 року, схваленої Розпорядженням Кабінету Міністрів України 05.04.2017 року №230-р., Концепції розвитку кримінальної юстиції щодо неповнолітніх в Україні, схваленої 24.05.2011 року Указом Президента України №597/2011 та ін.

І.В. Ольшанецький обрав об'єктом свого дослідження суспільні відносини, що виникають у зв'язку із реалізацією конституційного статусу прокуратури щодо забезпечення та захисту прав дітей, які вступили в

конфлікт із законом або перебувають у складних життєвих обставинах, а предметом - конституційно-правові засади інституту ювенальної прокуратури в Україні та особливості його функціонування. На підставі цього метою роботи визначено обґрунтування інституту ювенальної прокуратури в умовах конституційної реформи, конституційно-правової природи цього інституту. Накреслена дослідницька мета асоційована з розв'язанням вагомої теоретико-практичної проблеми — вдосконаленням конституційно-правового статусу прокуратури.

Аналізуючи літературні джерела, автор висвітлив ті чи інші позиції вчених, детально проаналізував ступінь їх аргументованості та виклав своє бачення.

З урахуванням об'єкту і предмету дослідження для досягнення його мети, дисертант сформулював 9 завдань, що й обумовили структуру роботи та надали можливість дійти системних висновків при визначенні результатів і обґрунтуванні низки нових положень, які мають важливе значення для науки і практики конституційного права України. Усі розділи, підрозділи та інші структурні частини роботи підпорядковані одній, чітко визначеній меті, що деталізується конкретними завданнями, які поставив перед собою дисертант. Структура роботи відповідає меті та завданням дослідження, дозволяє здійснити теоретичне узагальнення і вирішення наукової проблеми, яку дисертант поставив перед собою.

Структура дисертації, яка характеризується цілісністю й логічною послідовністю, свідчить про системність представленого дослідження.

Перший розділ дисертант присвятив дослідженню конституційно-правовій характеристиці інституту ювенальної юстиції, зокрема дослідженню історико-правових аспектів становлення та розвитку ювенальної прокуратури в Україні, поняттю та сутності інституту ювенальної прокуратури, місцю інституту ювенальної прокуратури у конституційному праві України. втором обґрунтовано думку, що теоретичне осмислення поняття інституту ювенальної прокуратури потребує комплексного та всебічного підходу, яке

потрібно здійснювати паралельно з аналізом існуючих наукових досліджень щодо визначення дефініції поняття «ювенальна юстиція» (с. 39).

Автором на основі узагальнення різних підходів до розуміння поняття «ювенальна юстиція», уточнено його визначення, яке розуміється як *комплексна система судових, правоохоронних, інших органів державної влади та органів місцевого самоврядування, громадських організацій, функціонування якої спрямоване на забезпечення і захист прав, свобод та інтересів дитини, попередження та профілактику правопорушень щодо неї або за її участі, а також ресоціалізацію дітей, які потрапили у конфлікт із законом або перебувають, чи можуть опинитися у складних життєвих обставинах* (с. 42).

Дисертантом зроблено висновок, що мета ювенальної юстиції – не покарання, а саме належне виховання молодих людей (неповнолітніх), шляхом їхньої ресоціалізації та адаптації до наявних умов життя, яке оточує їх у сьогодишньому суспільстві (с. 45).

Автор на основі аналізу наукової, юридичної літератури, законодавчих актів уточнив дефініцію поняття «ювенальна прокуратура», яке ми будемо розуміти як *спеціальна єдина структура у системі органів прокуратури, яка відповідно до Конституції та законів України, здійснює від імені держави наглядову, обвинувальну та представницьку функції з метою захисту прав, свобод та інтересів неповнолітніх, які потрапили у конфлікт із законом* (с. 51).

Автором ґрунтовно доведено, що конституційна природа інституту ювенальної прокуратури безпосередньо пов'язана з конституційними інститутами конституційної системи органів державної влади та основ правового статусу людини (дитини) (с. 66).

У другому розділі автором проаналізовано конституційно-правові засади організації та діяльності ювенальної прокуратури в Україні крізь призму дослідження конституційно-правових аспектів організації ювенальної прокуратури в Україні, конституційно-правової характеристики функцій

ювенальної прокуратури, конституційних основ процесуальної діяльності ювенальної прокуратури в Україні. Так, автор зазначає, що для реалізації принципу спеціалізації, згідно наказу Генерального прокурора України «Про затвердження структури Генеральної прокуратури України» від 16 липня 2015 р. № 55-шц (зі змінами внесеними наказом ГПУ від 11 липня 2018 р. №21) в центральному апараті прокуратури України продовжило цю діяльність новостворене управління ювенальної юстиції як самостійний структурний підрозділ. Таким чином, на рівні відомчих правових актів Генеральної прокуратури України, захист прав і свобод дітей виокремлено як самостійний напрям прокурорської діяльності.

Прокурори, діяльність яких було покликано на захист прав, свобод та інтересів неповнолітніх, свою діяльність розпочали здійснювати на підставі галузевого наказу Генеральної прокуратури України від 1 листопада 2012 р. (з подальшими змінами 06.12.2014 р.) № 16 гн «Про організацію діяльності органів прокуратури щодо захисту прав і свобод дітей». Зазначимо, що у прокуратурах регіонів було створено відповідні самостійні підрозділи, а у місцевих (низова ланка) визначено спеціалізованих (ювенальних) прокурорів, які і сьогодні опікуються питаннями дітей (с. 80). При цьому як вказує дисертант, проведена конституційна реформа органів прокуратури певною мірою звузила повноваження прокурора у сфері захисту законних прав, свобод та інтересів дітей, оскільки ліквідувала функцію нагляду за додержанням і застосуванням законів та усунула представництво інтересів дитини у суді, залишивши виключно інтереси держави, у тому числі й у ювенальній сфері (с. 81).

Вивчення конституційних функцій прокуратури дало підстави дисертанту зробити висновок, що діяльність прокуратури України у сфері ювенальної юстиції – це специфічний і складний комплекс дій прокурорів, повноваження яких визначено Законом України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 р. №1697-VII, що спрямований на ефективне виконання

конституційних функцій прокуратури, пов'язаних із забезпеченням законних прав, свобод та інтересів неповнолітньої особи (с. 123).

У третьому розділі автором запропоновано шляхи вдосконалення конституційно-правового регулювання ювенальної юстиції через аналіз міжнародних стандартів діяльності ювенальної прокуратури, зарубіжного досвіду організації та функціонування ювенальної прокуратури та перспектив конституційно-правового розвитку ювенальної прокуратури в Україні.

Вивчення особливостей організації роботи прокуратури у сфері захисту прав і свобод неповнолітніх (ювенальної юстиції) в ряді зарубіжних країн, дав підстави зробити автору висновок, що в умовах сьогодення, немає окремо визначених стандартів щодо обсягу функцій прокурора та відповідної моделі прокуратури у сфері ювенальної юстиції. А ці різновиди та певні відмінності пов'язані із цілим рядом факторів і передумов (специфіка історичного розвитку правових систем окремих країн, завданнями ювенальної політики конкретних країн, місцем органів прокуратури в системі державних органів та інше) (с. 152).

Виходячи із запропонованої та викладеної моделі ювенальної прокуратури у системі органів прокуратури України автором підготовлено відповідний проект Закону України «Про внесення змін і доповнень до Закону України «Про прокуратуру», який представлено у додатку №1, а також проект наказу Генерального прокурора України «Про організацію діяльності Ювенальної прокуратури», який знаходиться у додатку №6 (с. 156).

У дослідженні запропоновано (розділ 3) внести зміни до Кримінального процесуального кодексу України, доповнивши Розділ VI Особливі порядки кримінального провадження Глави 38 Кримінальне провадження щодо неповнолітніх – окремим параграфом: «§ 3 Порядок укладення угоди про примирення з неповнолітнім»

З урахуванням принципів інституту медіації, угода про примирення з неповнолітнім може бути укладена за ініціативою прокурора або потерпілого. Домовленості стосовно угоди про примирення з неповнолітнім можуть проводитися самостійно прокурором, потерпілим, представником потерпілого, підозрюваним неповнолітнім, законним представником підозрюваного, захисником, представником Служби у справах дітей або за допомогою іншої особи, погодженої сторонами кримінального провадження.

Угода про примирення з неповнолітнім може укладатися між неповнолітнім підозрюваним та потерпілим за участі представника Служби у справах дітей у провадженні щодо кримінальних проступків, злочинів невеликої чи середньої тяжкості та у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення. У кримінальних провадженнях, де кримінальними правопорушеннями, вчиненими неповнолітнім, шкода завдана лише державним чи суспільним інтересам, угода укладається з прокурором та за участі представника Служби у справах дітей. Укладення угоди прокурором про примирення з неповнолітнім, в якому бере участь потерпілий, не допускається.

Вважаємо, що ця угода може бути укладена з неповнолітнім підозрюваним, який вперше вчинив кримінальний проступок чи злочин, протягом двох місяців від початку досудового розслідування і виключно лише один раз.

Вищезазначене свідчить про логічну послідовність дисертаційного дослідження І.В. Ольшанецького, використання в процесі дослідницької роботи принципу викладу матеріалу від загального до конкретного. Результатам дисертаційного дослідження І.В. Ольшанецького притаманний належний рівень наукової новизни, при цьому положення з різним ступенем наукової новизни містяться в кожному з розділів дисертації. Переходячи до оцінки новизни викладених у дисертації основних положень, а також висновків та пропозицій слід відзначити, що у дослідженні автором поставлено перед собою не розроблені раніше задачі, розв'язання яких

дозволило одержати нові наукові результати і виробити ряд пропозицій. У дисертації здійснено теоретичне узагальнення і нове розв'язання наукової проблеми, пов'язаної із вдосконаленням конституційно-правових засад ювенальної юстиції.

На основі цього зроблені узагальнення, висновки та пропозиції до чинного законодавства України. Автором на основі опрацювання значного обсягу наукового та практичного матеріалу сформульовано низку висновків, які мають наукову новизну та належним чином обґрунтовані. Зокрема, наукову та практичну новизну мають такі висновки та пропозиції, як: *вперше*: визначено поняття «інститут ювенальної прокуратури», як спеціальної єдиної структури в системі органів прокуратури, яка відповідно до Конституції та законів України, здійснює від імені держави визначені функції з метою захисту прав, свобод та інтересів неповнолітніх, які потрапили у конфлікт із законом; визначено місце інституту ювенальної прокуратури в системі конституційного законодавства та її приналежність до двох базових інститутів конституційного права України – інституту судової влади та інституту конституційно-правового статусу людини і громадянина (дитини); охарактеризовано правову природу ювенальної прокуратури, що визначається місцем прокуратури в системі органів державної влади та її основними функціями, які розкривають соціальне призначення цього органу державної влади та його зв'язок із системою правосуддя. Критерієм предметності (спеціалізації) цього інституту є положення Конституції України щодо охорони дитинства, недопущення будь-якого насильства над дитиною; запропоновано авторську модель ювенальної прокуратури, яка функціонуватиме з метою належного захисту законних прав, свобод та інтересів неповнолітніх у межах конституційних функцій прокуратури, а також за для реалізації принципів ювенального правосуддя. *Дисертантом удосконалено*: поняття ювенальної юстиції як комплексної системи судових, правоохоронних, інших органів державної влади та органів місцевого самоврядування, громадських організацій, функціонування якої спрямоване

на забезпечення і захист прав, свобод та інтересів *дитини*, попередження та профілактику правопорушень щодо неї або за її участі, а також ресоціалізацію дітей, які потрапили у конфлікт із законом або перебувають, чи можуть опинитися у складних життєвих обставинах; етико-професійні характеристики ювенального прокурора, який при здійсненні конституційних функцій повинен бути певною мірою адвокатом, оскільки він зобов'язаний відстоювати справедливість щодо дитини, яка потрапила у конфлікт із законом. На всіх стадіях судочинства він повинен враховувати особливі інтереси та потреби неповнолітнього у справі, не забуваючи про свій основний обов'язок – пошук справедливості, яка ґрунтується на законі, а також захист прав, свобод та інтересів неповнолітніх; положення, що передумовою належної реалізації конституційного статусу прокуратури у сфері ювенальної юстиції є збереження спеціалізації ювенальних прокурорів, обізнаних зі специфікою й особливостями роботи прокурора на зазначеному напрямі прокурорської діяльності, які кваліфіковано й професійно будуть застосовувати свої повноваження шляхом комплексного використання усіх конституційних функцій прокуратури; *подальшого розвитку набули*: наукові підходи щодо розбудови сучасної моделі ювенальної юстиції та наповнення її відповідними інституційними елементами зі спеціальними ознаками. Провідним елементом цієї системи має стати ювенальна прокуратура, діяльність якої, відповідно до Конституції України та законодавства, спрямована на захист прав, свобод та інтересів дітей, які перебувають у конфлікті з законом; положення щодо змісту представницької функції ювенального прокурора.

Отримані під час написання дисертаційної роботи висновки є обґрунтованими, сформульовані положення базуються на вагомому емпіричному матеріалі. Опрацьована значна кількість наукових робіт з обраної теми, а також значний масив нормативно-правових джерел, що забезпечило високий науковий рівень даного дисертаційного дослідження. Практичне значення одержаних І.В. Ольшанецького результатів визначається

їх спрямованістю на розв'язання актуальних проблем конституційного права України. Зокрема, у науково-дослідній роботі за напрямками досліджень конституційного реформування системи правосуддя та суміжних правових інститутів, у правотворчій роботі – для вдосконалення законодавства у сфері ювенальної юстиції; – під час викладання навчальних дисциплін «Конституційне право», «Права людини», «Судові та правоохоронні органи», спецкурсів «Ювенальна юстиція», «Ювенальна прокуратура», а також для розробки навчальних посібників і підручників з конституційного, цивільного, кримінального, кримінально-процесуального, сімейного права тощо.

Водночас, як і будь-яке інше дисертаційне дослідження, робота І. Ольшанецького містить окремі дискусійні положення, які можуть стати підґрунтям для виокремлення деяких побажань чи запитань.

1. У дисертаційному дослідженні автором неодноразово акцентується увага на спеціалізації ювенальних прокурорів, а також на законодавчому закріпленні цього поняття. Тому на прилюдному захисті слід пояснити в чому саме полягає необхідність законодавчого закріплення спеціалізації ювенального прокурора?

2. У розділі 2 дисертаційної роботи «Конституційно-правові засади організації та діяльності ювенальної прокуратури в Україні» автором досліджено питання правової природи інституту ювенальної прокуратури в Україні та охарактеризовано функції ювенальної прокуратури. При цьому слід обґрунтувати яким чином ювенальним прокурором здійснюється нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи дітей, як реалізація пункту 9 Перехідних Положень Основного Закону (до набрання чинності законом про створення подвійної системи регулярних пенітенціарних інспекцій).

3. У підрозділі 3.2 дисертаційного дослідження проаналізовано зарубіжний досвід організації та функціонування ювенальної прокуратури ряду зарубіжних країн, у тому числі і деяких пострадянських. На захисті потребує

пояснень, у чому схожість діяльності ювенальної прокуратури України із іноземними ювенальними прокуратурами, що позитивного слід було б запровадити, на Вашу думку, у законодавство, яке регламентує діяльність прокуратури України у ювенальній сфері?

4. Поряд з характеристикою діяльності ювенальної прокуратури, у авторефераті та дисертації не приділено уваги відповідальності ювенального прокурора за невиконання, чи неналежне виконання своїх службових обов'язків, що потягнуло за собою порушення конституційних прав дитини. Який порядок відповідальності ювенального прокурора за порушення конституційних прав дитини, якщо такі відбулися з його вини? Чи відмінний він від порядку притягнення до відповідальності не спеціального прокурора.

Зазначені зауваження та побажання є дискусійними та рекомендаційними і в цілому не впливають на загальну високу позитивну оцінку дисертаційного дослідження І.В. Ольшанецького. Дисертаційне дослідження виконано дисертантом самостійно, всі сформульовані в ньому положення та висновки обґрунтовані на базі особистих досліджень автора.

Опубліковані І.В. Ольшанецьким наукові праці повністю репрезентують зміст наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у даному дисертаційному дослідженні. Основні результати дисертаційного дослідження знайшли відображення в 11 наукових працях, зокрема у 9 статтях, що опубліковані у фахових виданнях України, наукових періодичних виданнях інших держав і наукових періодичних вітчизняних виданнях, що включені до міжнародних наукометричних баз даних (у тому числі 1- у наукових періодичних виданнях інших держав), у 2 тезах доповідей на конференціях. Автореферат дисертації І.В. Ольшанецького повно та адекватно відтворює основні положення та висновки дисертації. Їх зміст і положення, що є предметом захисту, ідентичні. І дисертація, і її автореферат виконані з дотриманням вимог сучасного українського ділового мовлення. За актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю та достовірністю, науковою і практичною значущістю отриманих результатів,

повнотою їх викладення в опублікованих дисертантом наукових працях, а також за оформленням дисертація відповідає вимогам п. 9, 11 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, змінами та доповненнями затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2015 р. № 656.

На підставі вищевикладеного вважаю, що дисертація Ольшанецького Ігора Володимировича «Конституційно-правові засади інституту ювенальної прокуратури в Україні» є завершеною кваліфікаційною науковою працею, в якій отримано нові теоретично обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують наукову задачу, поставлену темою дослідження, а автор дисертації – Ольшанський Ігор Володимирович на підставі публічного захисту в установленому порядку заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.02 – «Конституційне право; муніципальне право» (081-Право).

Офіційний опонент

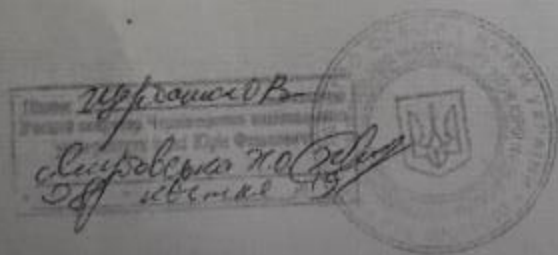
Завідувач кафедрою процесуального права

Чернівецького національного університету

імені Юрія Федьковича

доктор юридичних наук, доцент

О. В. Щербанюк

Інститут законодавства
Верховної Ради України
№ 128
• 05 • 04 • 2013